

TARTALOM

- História** 3 Juhász Antal: A szeged-felsőtanyai Veszelka-család
27 Kiss Norbert: 20. századi mindennapok Alsóvároson 7.
Alsóváros és Szeged ünnepe: a Havi Boldogasszony búcsú
38 Miklós Péter: A Hunyadi-kultusz a két világháború közötti Magyarországon
44 Vajda Tamás: A kolozsvári magyar egyetem 1919-es megpróbáltatásai
és erőszakos elvétele – 3. rész
51 Eperjesi-Kovács Lilla: Zdravec István hatása
a szegedi alsóvárosi templom és rendház életére a két világháború között
- Irodalom** 62 Képiró Ágnes: Olasz Sándor és a Tiszatáj-ügy.
70 éve született a Tiszatáj egykori főszerkesztője
- Képzőművészet** 69 Bene Zoltán: A Rudnay-művészteleppel az eltűnő Palánk nyomában.
Beszélgetés Nátyi Róbert művészettörténésszel
- Zene** 72 Kiss Ernő: Bárdi Sándor élete és művészi pályája
- Dialógus** 86 Bátyi Zoltán: Taxisblokádtól a fedett műjégpályáig. Beszélgetés
dr. Lippai Pállal, Szeged rendszerváltozás utáni első polgármesterével
93 Hegedűs Réka: Szegediekről mesélnek a forrásvidékek.
Beszélgetés dr. Tóth Imrével, a GEO-ENVIRON Környezetvédő Egyesület
alapító elnökével
- Portré** 100 Bene Zoltán: „Csak a csillagokhoz szabad mérni magunkat”
Beszélgetés Tóth Péter zeneszerzővel
- Szemle** 108 Diószegi Szabó Pál: „a szó jelenti életem” Simai Mihály új verseskötetéről
111 Pusztai Virág: Az Endre Béla-életmű újraértékelése
egy hiánypótló album-monográfia lapjain

A külső borító *Az eltűnő Palánk nyomában* című kiállítás anyagának felhasználásával készült.

Támogatónk:
Nemzeti Kulturális Alap

Főszerkesztő: Bene Zoltán
Szerkesztőbizottság: Biernacki Karol, Kocsi Lajos, Marjanucz László, Nátyi Róbert
Szerkesztőségi titkár: Hegedűs Réka
Lapzárta minden hónap 20-án.

Alapító:

Szeged Megyei Jogú Város

Kiadja a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár
6720 Szeged, Dóm tér 1–4.

Tel.: +36 62/425-525

Felelős kiadó: Sikaláné Sánta Ildikó

Szerkesztőség: 6720 Szeged, Stefánia 2.

Telefon: +36 20/348-8446, +36 20/531-0041

e-mail: szegedfolyoirat@sk-szeged.hu

online: szegedfolyoirat.sk-szeged.hu

Nyomda: creANTE Kreatív Stúdió * www.creante.hu

Felelős vezető: Szécsi Imre

ISSN 0239-1384

SZEGED
A Város folyóirata
Megjelenik havonta

PUSZTAI VIRÁG

Az Endre Béla-életmű újraértékelése egy hiánypótló album-monográfia lapjain

Régi adósságot törleszt Nátyi Róbert Endre Béláról szóló könyve. A szegedi születésű, nagyrészt Hódmezővásárhelyen alkotó festőművészeről ugyanis – egy kis-monográfia kivételével – korábban nem jelent meg életművének jelentőségéhez méltó kötet.

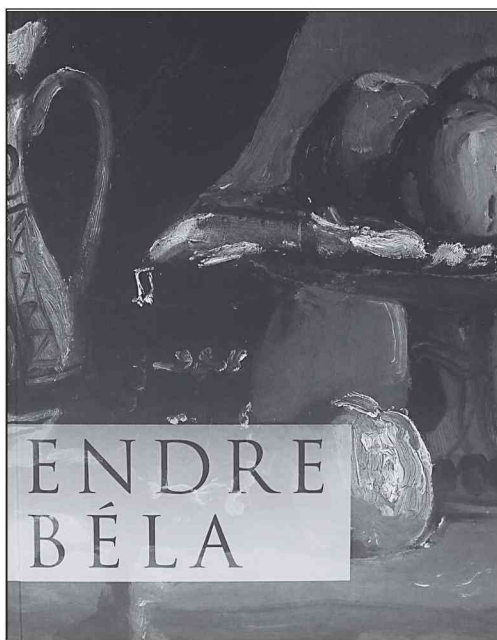
Az impozáns, Dömötör Mihály műtárgyfotóival gazdagon illusztrált album megjelentetésének gondolata a *Tündérmesék koloritja* című, 2018-as emlékkiállítás kapcsán merült fel, amelynek a vásárhelyi Tornyai János Múzeum adott otthont. E tárlat – melynek a kötet szerzője volt a kurátora – szintén lerótt egy tartozást, hiszen az 1970–71-es, a festő születésének századik jubileumára készült kiállítás óta csak kis- és közepes méretű kamaratárlatokon láthatta a közönség az alföldi iskola kiemelkedő képviselőjének alkotásait, és ezek hatása nem bizonyult elegendőnek ahhoz, hogy az életmű elnyerhesse méltó helyét a magyar festészet történetében.

A könyvből kiviláglik, miért késhetett e folyamat. Egy elbizonytalanodásra hajlamos, tépelődő alkatú festő képe rajzódik ki előttünk, aki nem tartotta fon-

tosnak az önmenedzselést, így személye és életműve mindvégig az alföldi iskola másik kiemelkedő egyéniségének, Tornyai Jánosnak az árnyékában maradt. Kortársai nagy műveltségű, érzékeny, finom modorú humanistának, segítőkész tanítónak és kifinomult ízlésvilággal rendelkező művészetszervezőnek tartották, ám mint festőművész nem mérettetett meg igazán. Kiállításai életében zömmel a dél-alföldi régióra korlátozódtak, így nem volt országos sajtóvisszhangjuk, nem válhattak a művészettörténeti diskurzus részévé. Az utókor dolgát pedig nem könnyítette meg, hogy festményei szétszóródtak, nem is lehet pontosan tudni, hány képet alkotott.

E nehézségek ellenére Nátyi Róbert kísérletet tesz az életmű újraértelmezésére, a lehető legtöbb forrást – a művész levelezését, önéletrajzi ihletésű szövegeit, a korabeli sajtó

tudósításait és a Magyar Nemzeti Galéria Adattárának eddig még nem közölt és hivatkozott adatait – felhasználva. A kötet több száz Endre Béla-alkotást tekint végig és eleméz. Részletesen kitér az életmű egyes fejezeteire a külföldi tanulmányoktól az itthoni útkeresésen át a saját formanyelv

megtalálásáig. Sorra veszi a művész által kedvelt tematikákat, viszonyrendszerekbe, kontextusokba helyezve az alkotói pályát, odafigyelve még azokra a hatásokra is, amelyeket például a Juhász Gyulával vagy Barcsay Jenővel kötött barátság indukált.

Noha Endre Béla életműve viszonylag egyenletes, nem jellemzik nagy fordulatok, mégis azonosítható benne néhány olyan pont, amely közelebb vitte őt azokhoz az értékekhez, amelyekkel újat hozott az alföldi festészetbe. A kötet szerint az egyik ilyen átmenet az volt, amikor a Munkácsyt idéző, sötét, drámai, helyenként akadémista kötöttségektől sem mentes képek átadják helyüket az Alföld álomszerű, lágy színorgáit pasztózus ecsetkezeléssel megvalósító tájképeknek, visszafogott enteriőröknek és csendéleteknek. A stílusváltás egyik előrevetítőjének a festő vélhetően 1911-ben született önarcképét tekinti Nátyi Róbert –, akinek munkáját nem könnyítette meg, hogy Endre nem dátumozta be a képeit.

A kötet élénk tárja az életmű egy eddig kevésbé vizsgált szeletét is: a Vásárhelyi Művészek Majolika és Agyagipari Telepéhez kapcsolódó formatervezői munkásságot, melynek során Endre Béla a helyi hagyományokat a kortárs iparművészeti eredményekkel igyekezett ötvözni. A te-

lepet az ő ötlete alapján, és hatékony szervezőmunkája segítségével alapították meg 1912-ben, és a művész minden erejével azon volt, hogy segítse az európai iparművészet vérkeringésébe való bekapcsolását.

Az életművel kapcsolatos tisztánlátást eddig az is nehezítette, hogy annak tudományos értékelése az '50-es években indult el, az elnyomott nép bajait feltáró, lánglelkű festő skatulyájába helyezve Endre Bélát. E topossal a monográfia véglegesen leszámol. Nátyi Róbert rámutat arra is, hogy az enteriőrök és csendéletek a korábbi feltételezésekhez képest nagyobb jelentőséggel bírnak az életműben, hiszen ezeken érhető leginkább tetten az alkotó népi tradíciókat és a modern művészeti irányzatokat összekapcsoló esztétikai programja. Egyes szobabelsőit Nátyi a századelő magyar enteriőrfestészetének első vonalához sorolja.

A szerző, Nátyi Róbert, és a kötet szerkesztője, Nagy Imre hiánypótló munkát végeztek. A kötet minden eddiginél teljesebb bemutatása az életműnek, és nyilvánvalóvá teszi: Endre Béla festészetének jelentősége jóval nagyobb volt az alföldi művészeti mozgalmakban, mint ahogy az utókor eddig elismerte, és igen hangsúlyos szerepe volt abban, hogy a modernitás eszméi beépülhessenek a vásárhelyi piktúrába.

Nátyi Róbert: *Endre Béla (1870 – 1928)*.

Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum, 2018

